

УДК 32.329

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ ВІД ХХ СТОЛІТТЯ І ДО СЬОГОДЕННЯ

Віталій Крикун

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, 03041, м. Київ, Україна*

У статті досліджено характер становлення, проблеми та етапи еволюції україно-польських відносин в умовах системних трансформацій в Європі та сутнісних змін всієї архітектури сучасних міжнародних відносин.

Ключові слова: україно-польські відносини, Республіка Польща, партнерство, незалежна Україна.

Формування україно-польських відносин нового типу стало можливим завдяки докорінним змінам у Європі наприкінці ХХ століття. Розпад Радянського Союзу, поява незалежної України, розпад комуністичної партії в Польщі, демократизація незалежних держав на початку 90-х років, геополітичне розташування, територіальна близькість та взаємний інтерес створили сприятливі передумови для того, щоб відносини між Україною та Польщею набули якісно нового виміру. Діалог української та польської опозиційної еліти, розпочатий в умовах радикальних змін у СРСР, також позитивно позначився на розвитку двосторонніх зв'язків. З офіційним здобуттям Україною незалежності в розвитку відносин, як держав незалежних та демократичних, настає новий етап. Польща 2 грудня 1991 року визнала незалежність України, встановила повноцінні дипломатичні зв'язки та заявила про намір дипломатичних відносин. Республіка Польща відіграє надзвичайно вагомий роль у зовнішній політиці України. Це зумовлено не лише географічним статусом сусідніх держав, але й спільною історією, тісними культурними та економічними зв'язками.

Попри наявність в Україні доволі великої кількості стратегічних партнерів, рівень співпраці з якими не завжди повністю відповідає даному статусу, двосторонні україно-польські відносини можна схарактеризувати саме як стратегічні, враховуючи тісне співробітництво на політичному, економічному, науковому, громадянському рівнях, наявність спільних інтересів та механізмів їх реалізації тощо.

Однак, все ж у реалізації власних стратегічних цілей партнери досягли неоднакових успіхів. Польща, проголосивши своїм пріоритетним завданням інтеграцію у європейські та євроатлантичні структури, у 1999 році стає членом НАТО, у 2004 році – членом ЄС. Водночас Україна, занадто загально та доволі розмито задекларувала основні напрямки розвитку зовнішньої політики, не набула членства ні в НАТО, ні в ЄС, наразі просто співпрацюючи з цими двома організаціями у рамках різноманітних програм. Великі надії у цій співпраці покладаються саме на Польщу [1, с. 15]

Вересень 1989 року дав відлік міжнародних відносин сучасної Польщі та України, саме тоді Варшавські демократичні сили прибули до Києва на перший з'їзд Народного Руху України, де вони підтримали прагнення демократичних сил України. Свідченням прогресу україно-польських відносин стала ухвала Сейму Республіки Польщі від 27 липня 1990 року, приводом чого стало проголошення 16 липня Україною Демократії про державний суверенітет, в якому зазначалося: «Поляки, які свободу і незалежність Вітчизни вва-

жають своїми основними цінностями, цілком розуміють той переломний момент в історії України, – сусіда, з яким бажають жити як рівні та близькі собі народи, а також розвивати співпрацю у всьому <...>» [2, с. 63]

У жовтні 1990 року Республіка Польща з Україною закріпили своє зближення відносин підписавши Декларацію про засади та основні напрямки розвитку україно-польських відносин. 2 грудня 1991 року Польща стала першою державою, яка визнала незалежність України. В цей період великою проблемою в україно-польських відносинах стала Росія, яка мала свої війська на території Польщі. 25 червня 1996 року відбулося підписання двосторонньої декларації про стратегічне партнерство між Україною та Польщею. Вона мала важливе значення для розвитку відносин двох держав, бо тут формувалась ідея про стратегічне партнерство.

Республіка Польща за часів президентства, що Леха Валенса, що Олександра Квасневського здійснювала активну підтримку намірів України для інтеграції в Європу. Це було зумовлено пересторогою Польщі від збільшення впливу Росії на Україну та зміну орієнтації України в її бік. Тому, що після включення Польщі до ЄС та НАТО вона могла позбутись величезного ринку збуту, як Україна. Також, підтримка відносин з Україною пояснюється особливістю зовнішньої політики, пріоритетом якої є західний напрям, який знаходиться під впливом таких країн як Сполучені Штати Америки, Франція, Англія, Німеччина. Польща користується своїм статусом регіонального лідера і посередника Заходу і цих країн. В ролі посередника Польща виступає також у відносинах з Україною, активно розбудовуючи цей напрям боячись, що Україна піде по білоруському анти-європейському шляху та створить союз із Росією та Білорусією. Адже вони розуміють, яку роль відіграє Україна у можливому відновленні Російської імперії. Через це Захід підтримував Польщу щодо розвитку зв'язків з Україною. Польща отримала статус держави, що поширює європейську політику на країни колишнього СРСР. Найвлучніше про співпрацю з Польщею сказав представник Міністерства закордонних справ України: «Для України шлях через Москву веде до Сибіру, а через Варшаву – до Парижа».

7-8 червня 2003 року в Республіці Польща відбувся референдум, щодо вступу держави в ЄС, на якому 77,5% людей проголосували «за». Вступ Польщі до ЄС мало дуже важливе рішення, вперше серед його членів є країна, яка лобювала український курс на членство. Україна може використати вступ Польщі до ЄС, це в майбутньому може спростити експорт продукції українського виробництва на ринок Європейського Союзу та буде сприяти імпорту якісної продукції з ЄС на територію України. Також українські політики можуть використовувати підтримку Польщі для вступу до світових організацій, таких як Світова організація торгівлі, налагодження відносин з МВФ та розвитку торгівлі з іншими державами.

2005 рік був проголошений роком України в Польщі, який був урочисто відкритий у квітні президентами цих країн. Цього року були підписані угоди щодо визнання документів і наукові ступені та про співробітництво у сфері інформатизації. Збільшилися торговельно-економічні та науково технічні зв'язки між двома державами. Польща є і залишається найбільш важливим економічним партнером України у Центрі Європи. За величиною польського експорту Україна стала другою державою. Понад 150 україно-польських проєктів співробітництва у сфері науки та технології станом на 2008 рік.

Найвизначнішою подією у відносинах двох держав стало проведення чемпіонату Європи з футболу Євро 2012. Гасло чемпіонату – «Творимо історію разом». 8 червня президент України Віктор Федорович Янукович відвідав відкриття чемпіонату, яке проводилося у Польщі та взяв участь у церемонії відкриття, на якому відбувся перший матч турніру

між збірними Польщі та Греції. Чемпіонат Європи став особливим, тим що перший раз за історію цього турніру проводився у країнах Східної Європи.

11 жовтня 2012 року відбулася двостороння зустріч у штаб-квартирі НАТО. На цій зустрічі сторони обговорювали напрями за якими оборонне співробітництво буде надалі розвиватися, зокрема в рамках Вишеградської четвірки, міжнародної миротворчої діяльності, підготовка Збройних сил України у польських навчальних закладах, а також проведення стажування українських військових у Міністерстві оборони Польщі. Результатом допомоги Польщі стала можливість підписання України Асоціації з ЄС. Але 21 листопада 2013 року, за декілька днів до зустрічі тоді, ще чинного президента Віктора Януковича, він, на превеликий подив всіх тимчасово зупинити процес підготовки до укладання угоди. В результаті, чого в Україні трапилася зміна влади, президент України з іншими високопосадовцями покинув нашу державу. Весь цей час Польща підтримувала нашу країну.

21 вересня 2014 року на церемонії підписання політичної частини Угоди, яка проходила у Брюсселі, з нашої сторони угоду підписав прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, Герман ван Ромпей – з боку ЄС та президент Європейської комісії Жозе Мануел Баррозу. Також на підписанні були присутні голови 28 держав ЄС.

7 червня 2014 року у першому турі перемогу здобув Петро Олексійович Порошенко, перемагши всіх конкурентів з великим відривом. Він пропонує курс на Європейський Союз та НАТО. 27 червня 2014 року новообраний президент України підписав другу економічну частину Угоди.

На сьогодні Республіка Польща є дуже важливим зовнішньоторговим партнером України. У 2016 році за даними Державної служби статистики України Польща за експортом товарів нашої країни посіла 3 місце серед інших країн світу – 6,1% та перше місце серед країн Європейського Союзу – 16,3%. А за обсягами імпорту наших товарів посіла 7 місце серед всіх країн – 6,9% та друге місце у Європейському Союзі – 15,7%. При цьому, якщо порівнювати обсяги товарообігу між країнами з 2004 р. (у якому Польща стала членом ЄС) та 2018 роком, то товарообіг збільшився у 2,9 рази. На ці зміни в торгівлі між країнами після 2014 року великий вплив мало підписання Угоди про асоціацію з Європейським союзом, тому що після підписання угоди українським підприємствам полегшився доступ на європейський ринок, і навпаки, підприємствам з ЄС на наш ринок.

Економічна криза, низький рівень життя та високі тарифи спричинили велику трудову міграцію українських працівників, що також спричинено міграцією польських працівників до Німеччини, наприклад за даними 2004 року в Польщі щорічно працювали близько 300 тисяч українців, 2018 року в Польщі нараховано близько 770 тисяч мігрантів з України. В останні роки постало питання Волинської трагедії, все розпочалося з того, що у 2013 році до польського Сейму звернулися депутати України – з проханням визнання Волинської трагедії геноцидом польського народу, згодом польський Сейм не підтримав проекту українських нардепів. 2014 року Петро Порошенко перед президентом Польщі Б. Комаровським привселюдно попросив вибачення у поляків за Волинську трагедію. 7 липня 2016 року польський Сенат прийняв ухвалу стосовно Волинської трагедії, де 11 липня визнавалося, як «Національним днем пам'яті жертв геноциду, скоєного українськими націоналістами».

Таким чином, наведені дані свідчать про те, що між Україною та Республікою Польщею, склалися теплі відносини, які є вигідними для обох держав. Європейський напрямок для України є головним, зокрема вступ до Європейського Союзу та НАТО стає легшим за допомогою Польщі. Польща ж цим збільшує свій авторитет серед членів держав ЄС та має певні економічні вигоди.

Список використаної літератури

1. Кінах А., Залевські П. Скористаймося сприятливим моментом. Нові підходи до польсько-українського співробітництва. *День*. 2010. 7 вересня (№ 159). 15 с.
2. Заставний Ф.Д. Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах). Львів : Світ, 1991. 63 с.
3. Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. № 1.
4. Сардачук П.Д., Сагайдак О.П. Україна в двосторонніх міжнародних відносинах (кінець ХХ – початок ХХІ століть). Київ : Видавництво Європейського університету, 2005. С. 72–73
5. Стоєцький С.В. Україна в зовнішній політиці Республіки Польща : євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір. Київ : Б.в., 2007. 10 с.
6. Левицький М. Варшавське безумство. Причини й наслідки. *Слово Просвіти*. № 30(874) (28 липня – 3 серпня). 3 с.

**INTERNATIONAL RELATIONS OF UKRAINE AND POLAND
FROM THE XX CENTURY AND TO THE PRESENT****Vitalii Krykun***National university of life and environmental sciences Ukraine
Heroiv Oborony Str., 15, 03041, Kyiv, Ukraine*

In the article the character formation, problems and stages of the evolution of Ukrainian-Polish relations in the context of systemic transformation in Europe and all the essential changes in the architecture of international relations.

Key words: Ukrainian-Polish relations, Poland, partnership, independent Ukraine.